

הפכה בעיניהם לכלי למימוש מאווייהם המתועבים ביותר. מסירות נפשם אינה למען ייחוד ה', אלא למען תאוותיהם הגשמיות.

נוסף על חילול מושג קידוש השם, האמונה בגן העדן הגשמי גורמת גם לחילול שם ה'. המנהיגים הרוחניים המוסלמים מעודדים רצח בני אדם בטענה שהרצח מפרסם את שמו של הא-ל הגדול, אך למעשה, הם מעודדים את מאמיניהם למסור את נפשם למען סיפוק תאוותיהם הגשמיות. במדרשים השונים מופיעים תיאורים ארוכים ומפורטים של שלושת הימים שלפני העקידה, שבהם צעדו אברהם ויצחק בצוותא לעבר הר המוריה. שנים רבות חיפשתי, אך בעשרות המדרשים המנסים לתאר את שיחת האב עם בנו המובל לטבח - אין ולו מדרש אחד המספר שהם דיברו אודות גן העדן המצפה ליצחק. לכאורה, עובדה זו תמוהה: מתבקש היה לספר שאברהם הרגיע את בנו ואמר לו שהוא עתיד להגיע לגן עדן לאחר עקידתו. ובכל זאת, אין אף מדרש הטוען כך. גילוי מפתיע זה מעמיד אותנו על ההבדל הקוטבי שבין מסירות נפשם של אברהם ויצחק בשעת העקידה, לבין מסירות נפשם של בני ישמעאל בימינו. אברהם הלך לעקוד את בנו למען ייחוד ה' בלבד. מעולם לא עלה על לבו שהעקידה היא לטובת יצחק, כדי שיזכה להגיע לגן העדן, והוא לא שגה באשליות אודות החוויות והתענוגות המצפים לבנו לאחר שחיתו. אדם מישראל אינו רוצה למות כדי להגיע לעולם הבא, אך מוכן למסור את נפשו למען קונו, בלי לקוות לחיים טובים יותר בעולם האמת.

זהו ההבדל היסודי שבין מקדשי השם בכל הדורות, הצועדים בעקבות אברהם ויצחק, לבין השאחידים המוסלמים דהיום. אף כי המוסלמים נמנים על "קהל המייחדים", כדברי הרמב"ם, הם חיללו את מושג קידוש השם, ובכך הוציאו עצמם מקהל המוסרים עצמם על קדושת השם. רק אנו, בני אברהם, יצחק ויעקב, מוסרים את נפשנו למען קידוש שמו הגדול ולא למען טובתנו שלנו. ביום קדוש זה, רק מפינו יכולה לצאת הזעקה לכורא העולם: "שומר ישראל, שמור שארית ישראל האומרים שמע ישראל". רק אנו זכאים להתחנן, להתפלל ולרצות את קוננו שיחוס עלינו וישמור עלינו מהקמים עלינו להרגנו: "שומר גוי אחד - שמור שארית עם אחד, המייחדים שמך, ה' א-לוקינו ה' אחד".

רש"ר הירש ויקרא פרק כב פסוק לב

ונקדשתי בתוך בני ישראל. רצון ה' יהיה לנו קדוש ורם על כל נישא; הוא תנאי לכל, ומצוותו תיעשה בכל; ומה שהקרבת מורה דרך סמל, יוגשם במציאות ממשית: את דם חיינו, את כל היצרים והמטרות של משאלותינו, את כל כוח המעשה של איברינו, את כל המזון והרווחה ושמחת החיים אשר לנו - את כל אלה נקריב על מזבח ה' כדי לקיים את רצון קדשו; כך נזכה אנחנו לשלמות; וכך נהיה למופת לחברינו בתפקיד היהודי - "בתוך בני ישראל".

אכן "תוך בני ישראל" נחשב שלמות חיה, שכל איבריה קשורים זה לזה. אם אחד מישראל נאמן לחובתו - ושמח להקריב קרבנות לשם כך - הרי הוא מעלה גם את חבריו לאותה נאמנות; ואם אחד מישראל חוטא, אין הוא חותר רק תחת ייעודו שלו, אלא הוא מכשיל גם את חבריו הלומד ממעשיו.

בסנהדרין עד ע"א - ע"ב ביארו את היחס שבין "וחי בהם" (לעיל יח, ה) לבין החובה למסור את הנפש על קידוש השם. וכך אמרו: בתנאים רגילים רק מצוות הכלולות בהלכות עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים - רק אלה שקולות כנגד ערך החיים. עליהן נאמר בכל הנסיבות: "ייהרג ואל יעבור". שונה הדין, אם מאלצים אותנו לעבור עבירה בפרהסיא, בתוך בני ישראל (בציבור יהודי של עשרה מבוגרים לפחות, הקרויים "עדה" ומייצגים כלל); או בשעת גזירת המלכות, כאשר הגויים הכריזו מלחמת השמד על היהדות ועל ישראל; באותם הזמנים אפילו מצוה קלה איננה נדחית מפני פיקוח נפש; ואפילו דורשים רק לשנות ממנהג ישראל, הנוגע לקשירת שרוך נעל - "לשנויי ערקתא דמסאנא" - הרי הדין הוא: ייהרג ואל יעבור; ויש למסור את הנפש על קידוש השם כדי לקיים את הנאמנות היהודית לתורה.

אותה מסירת הנפש על כל שאיפותיה ומטרותיה מסומלת במקדש על - ידי הקרבנות; היא הנדרשת מאתנו כאן בתור מצוות קידוש השם הנקרא עלינו; והיא שהפכה לכוהן ההיסטורי של עם ישראל; היא זכתה להגשמתה המאירה בדפיה המזהירים של דברי ימי ישראל בגלות. כל החסידים והתמימים והישרים, כל "קהילות הקודש שמסרו נפשם על קדושת השם, הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו" - אחת שאלו בחייהם לאהוב את ה' ולחזות בנעמו, וגם במותם לא נפרדו מאותה משאלה; "מנשרים קלו ומאריזות גברו לעשות רצון קונם וחפץ צורם"; כל אלה הגשימו את רעיון הקרבנות בשיאו האידיאלי; הם הקריבו על מזבח ה' את חייהם ושאיתם, את כל כוח המעשה, את כל רכוש הקיום, הרווחה ושמחת החיים; הם העידו על כוחה המוחלט של התורה, השולטת בלב היהודי; והם מסרו לדורות עולם, היאך יבין ויקיים היהודי את מצוות "ולא תחללו את - שם קדשי".

שון"ת ממעמקים ה"ב סימן ד

שאלה: מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה על חללי בת עמי, שנהרגו ונטבחו ונשרפו על קידוש שמו הגדול על ידי הרשעים הגרמנים ימ"ש, ובזכרי את "היום השחור" – כפי שיהודי גיטו קובנו כינו את היום המר והנמהר, יום ח' לחודש מרחשון תש"ב – נפשי עלי תתמוגג ולבי נמס בקרבי על הרג אנשים נשים וטף, זקנים עם נערים, יונקים ועוללי טפוחים בזרועות אמות רחמניות, כולם נספו בידי האויב אשר לא ידע רחם, הרג ולא חמל ורווה דם נקיים טהורים וקדושים.

אז ביום ההוא יצא הצו מהנאצים הארורים שעל כל יושבי הגיטו בלי שום יוצא מהכלל מוטל להתיצב ב"כוגרש הדמוקרטי" (דעמאקראטיע פלאץ) שבתוך הגיטו לשם סקירה על יד הגרמנים, וכל שלא ימלא אחרי הצו וישאר בביתו אחת דתו להמית אין לשער ואין לתאר את גודל הפחד והבהל שאחזו את יהודי הגיטו, כולם ידעו שביום זה

יוכרע גורלם אם לשבט או לחסד, וכולם יעברו תחת שבט הבקורת של מטה חובלים והזעם של הרוצחים שיחרצו את משפטים לחיים או למוות.

בתי הגיטו התרוקנו מיושביהם, הורים הובילו את ילדיהם הקטנים ובגים תמכו וסעדו את אבותיהם הזקנים שהלכו על משענתם, חולים ותשושי כח נישאו על ידי בני משפחתם, כולם הלכו הלוך וילך ובכה למגרש הזוועות, קולות הבכיה והתאניה ואניה בקעו את האויר תנות לא אוכל את קולות השבר היגון והאנחה שנשמעו מכל צד, לא ידענו מה בסופנו אבל אחת ידענו נגזרנו ואבדנו.

ויום זה היה יום סגריר וסופה הגשם והשלג נתכו ביחד מן השמים כאילו יושבי מרום בשמי ערבות מלאכי מעלה משרתי א – ל עליון גם הם נבהלו נחפזו וזה אל זה שואלים, איה א – ל א – לים, אנה, שוכן מעולים רחם על שארית צאן מרעיתך המובל לטבח כצאן טבחה.

וככה התאספו על המגרש הזה כל יושבי הגיטו שמנו אז כשלושים אלף איש שחיכו להופעתו של אחד מהמורצחים הגרמנים, שהיה ידוע לשמצה בשם רוקא, הוא היה הסעלעקטאר מטעם הגיסטפו ובידו ניתן הגורל של כל יהודי הגיטו כחומר ביד היוצר ברצותו מחיה וברצותו ממותת.

ואז במעמד זה ניגש אלי ר' אליהו מווארשא הי"ד, אחד מהפליטים שנמלטו מווארשא לליטא בחפשו מפלט לנפשו, אבל נפל מן הפח אל הפחת, שהרי גם לליטא הגיעה ידם הטמאה של הנאצים שאמרה לכלות את ישראל, ומכיון שהיטב הכיר את דרכם של הרשעים הללו, והוא ידע שחלק גדול מהנצבים על המגרש הזה יספה ולא יזכה לראות את אור החיים עלי אדמות כי מחר למועד הזה יוצאו אלפים להורג, – הוא שאל אותי מהו נוסח הברכה שעל מקדשי שמו יתברך מוטל לברך, האם עליהם לברך אקב"ו "על קדוש השם", והוא אמר לי, כי הוא רוצה לדעת בעצמו איך לברך, אם ח"ו יגיע לידי כך, ומלבד זאת הוא רוצה לקיים מצוה, אולי האחרונה בימי חייו, והיא, לעבור בין הפקודים למוות וללמדם כדעת מנה לעשות אם תגיע שעתם האחרונה ולזכותם שיברכו את הברכה כפי הדין.

הוריתי לו שלפי רעתי יש לברך כפי הנוסח של השל"ה והיינו: "ברוך אתה ה' אקב"ו לקדש שמו ברבים", וכך בדעתי לברך. והקדוש הזה ר' אליהו הי"ד שנה ושילש את הנוסח הזה של הברכה ולימוד גם ליהודים אחרים שתהא ברכה זו משוננת ומיוחדת בפיהם כדי שידעו איך לברך לכשתגיע שעתם ח"ו למות מות קדושים. ואחרי איזה זמן בא אלי שוב הקדוש הנ"ל וסיפר לי שגם הגאון ר' אלחנן וואסערמאן הי"ד גם הוא לימוד את בנו הר"ה ג'ר' נפתלי הי"ד שגם הוא היה שם, את נוסח הברכה כהשל"ה, ואמר לו את זה בשם מרן רבנו החפץ חיים זצ"ל. ואני גם כן שמעתי מנכדו של החפץ חיים הגאון ר' יהושע לעווניסאן הי"ד שהיה גם כן בגיטו שכך שמעו מהחפץ חיים זצ"ל בהיותו ברוסיה בזמן המלחמה העולמית הראשונה בעת שהשתוללו ברוסיה מחנות המרצחים של פעטלורא, מאכנא ועוד שהרגו ביהודים, שיש לברך את הברכה כפי הנוסח של השל"ה.

הרב יוסף נחמיה קורניצ'ר

וזכרתי את מיתו יעקב ואף את כריתי יצחק ואף את כריתי אברהם אפר. ברש"י ו"ל בכלן נאמר זכירה חוק מיצחק, לפי שאפרו צבור ומונח תמיד לפניו ית', פירוש ואינו צריך להזכר. והדבר צריך ביאור כיון דלא יצויר שכחה לפניו ית' ואינו צריך להתעוררות זכרון מבחור, אם כן גם באברהם ויעקב למה נאמר זכירה. אבל ביאור הענין לדעתי, כי היותר מועיל לעורר זכות אבות עלינו הוא מעשה הטוב של הבנים, דהיינו אם ניכר בהבנים כח קדושת האבות ומדותיהם הקדושים, שאוחזין מפשי אבותיהם בדיהם, על ידי כך מתעורר עליהם שפע רב ממקור הברכה העליונה אשר

שהמה חסד וחורה, כידוע אפשר שבזמן מן הזמנים יחדשלו הבנים מהם ולא ניכר איפוא בישראל בני מי המה, מכל מקום לא יצויר שלא יהיה בכל דור ודור איזהו בני עליה שעליהם העולם עומד ועל ידם יזכר ויפקד כח האבות הקדושים אברהם ויעקב. אבל זכותו של יצחק ומדתו, שהיא מסירת נפשו לה, כח זה נמצא בישראל בכל עת וזמן, כי בכל דור עומדים עלינו לכלותנו, וגם הרקנים שבישראל אף על פי שחטאו ופגמו בשאר מדות, מכל מקום בזה לבד שהוא נושא שם ישראל הוא מוסר נפשו לה' בכל עת ובכל רגע, כאמור לדוד (תהלים מד, כג), "כי עליך הורגנו כל היום", ואין זה דבר הבא לפרקים שיצדק בו ענין זכירה. וזו המונח במליצת חז"ל שאפרו של יצחק צבור ומונח תמיד לפניו, כלומר מדת מסירת נפש, בחינת יצחק נמצא תמיד בישראל בכל יום ויום, כאשר יורנו הנסיון.

"רחל מבכה על בניה"

בראשית פרק לה (פרשת וישלח):

טז ויִסְעוּ מִבֵּית אֵל, וַיְהִי-עוֹד כְּכַרְת־הָאָרֶץ לְבוֹא אֶפְרָתָה; וַתֵּלֶד רָחֵל, וַתִּקְרָא בְּלִדְתָהּ. יז וַיְהִי כִּהְקִשְׁתָּהּ, בְּלִדְתָּהּ; וַתֹּאמֶר לָהּ הַמַּיְלֵדֶת אֶל-תִּירְאִי, כִּי-גַם-זֶה לֹד בֵּן. יח וַיְהִי בְצֵאת נַפְשָׁהּ, כִּי מָתָה, וַתִּקְרָא שְׁמוֹ, בֶּן-אוֹנִי; וְאָבִיו, קָרָא-לוֹ בְנֵימִין. יט וַתָּמָת, רָחֵל; וַתִּשְׁכַּב בְּדָרֶךְ אֶפְרָתָה, הוּא בֵּית לָחֶם.

רש"י בראשית [פרשת ויחי] (מח:ז)

ואקברה שם - ולא הולכתיה אפילו לבית לחם להכניסה לארץ, וידעתי שיש בלבך עלי [תרעומת], אבל דע לך שעל פי הדבור קברתיה שם שתהא לעזרה לבניה כשיגלה אותם נבזר אדון, והיו עוברים דרך שם, יצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים, שנאמר (ירמיה לא יד) קול ברמה נשמע רחל מבכה על בניה וגו', והקב"ה משיבה (ירמיה לא טו) יש שכר לפעולתך נאם ה' ושבו בנים לגבולם.

למה ה' בחר דווקא ברחל אמנו לבכות על הבנים? אולי התשובה נמצא בבראשית ל"א:

מסירות נפש על ארץ ישראל

בראשית פרק לא

ויאמר ה' אל-יעקב, שוב אל-ארץ אבותיך ולמולדתך; וְאֵהִיָּה, עִמָּךְ. ד וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב, וַיִּקְרָא לְרָחֵל וּלְלָאָה, הַשְׂדָּה, אֶל-צֹאנֹהּ. ה וַיֹּאמֶר לָהֶן, רְאֵה אֲנִי אֶת-פְּנֵי אַבְיָכֶן, כִּי-אֵינְנִי אֵלִי, כְּתַמֵּל שְׁלֶשֶׁם; וְאֵלָי אָבִי, הִיָּה עִמָּדִי. ו וְאִתְּנָה, יְדַעְתֶּן: כִּי, בְּכָל-כַּחֲזִי, עַבְדְּתִי, אֶת-אַבְיָכֶן. ז וְאָבִיכֶן הִמְלִי בִי, וְהִסְלַף אֶת-מִשְׁפַּרְתִּי עֲשֶׂרֶת מַנִּים; וְלֹא-נָתַנּוּ אֱלֹדִיקִים, לְהַרְעֵ עִמָּדִי.... יא וַיֹּאמֶר אֵלַי מְלֹאֶף הָאֱלֹדִיקִים, בְּחִלּוֹם--יַעֲקֹב; וְאָמַר, הֲנִנִּי. יב וַיֹּאמֶר, שָׂא-נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה כָּל-הַעַמִּדִים הָעֹלִים עַל-הַצָּאן, עֲקָדִים נְקָדִים, וּבְרָדִים: כִּי רָאִיתִי, אֶת כָּל-אֲשֶׁר לָבֵן עֲשָׂה לָךְ. יג אֲנִי הָאֵל, בֵּית-אֵל, אֲשֶׁר מְשַׁחֵף שָׂם מִצְבָּה, אֲשֶׁר נִדְרַתְּ לִי שֵׁם נִדָּר; עֲתָה, קוּם צֵא מִן-הָאָרֶץ הַזֹּאת, וְשׁוּב, אֶל-אָרֶץ מוֹלְדְּתְךָ יד וַתַּעַן רָחֵל וּלְאָה, וַתֹּאמְרָנָה לוֹ: הַעוֹד לָנוּ חֵלֶק וְנַחֲלָה, בְּבֵית אַבְיָנוּ. טו הֲלוֹא נִכְרִית נַחֲשָׁכֶנּוּ לוֹ, כִּי מִכְרָנוּ; וַיֹּאכַל גַּם-אֶכּוֹל, אֶת-כֶּסֶפְנוּ. טז כִּי כָל-הַעֲשָׂר, אֲשֶׁר הִצִּיל אֱלֹדִיקִים מֵאַבְיָנוּ--לָנוּ הוּא, וּלְכַנְיָנוּ; וְעֲתָה, כָּל אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹדִיקִים אֵלַיךְ--עֲשֵׂה.

אם ה' צוה את יעקב אבינו אז למה צריך רשות מנשותיו? ולמה רחל הקדימה את לאה עם תשובתה?

רש"י בראשית לא:ד (מסביר למה יעקב הקדים את רחל ללאה בראשונה)

ד) ויקרא לרחל וללאה - לרחל תחלה ואחר כך ללאה שהיא היתה עיקר הבית, שבשבילה נזדווג יעקב עם לבן, ואף בניה של לאה מודים בדבר, שהרי בועז ובית דינו משבט יהודה אומרים (רות ד יא) כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם וגו', הקדימו רחל ללאה:

רמב"ן (פרשת תולדות) בראשית כו:ה

והנראה אלי מדעת רבותינו שלמד אברהם אבינו התורה כלה ברוח הקדש ועסק בה ובטעמי מצותיה וסודותיה, ושמר אותה כולה כמי שאינו מצווה ועושה, ושמירתו אותה היה בארץ בלבד, ויעקב בחוצה לארץ נשא האחיות, וכן עמרם, כי המצות משפט אלהי הארץ הן, אף על פי שהוזהרנו בחובת הגוף בכל מקום (קדושין לו ב). וכבר רמזו רבותינו הסוד הזה (בספרי דברים פסקא מג), ואני אעירך בו בעזרת השם (ויקרא יח כה, דברים יא יח).

ירמיהו פרק לא

(יד) כֹּה אָמַר ה' קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמַע נְהִי בְּכִי תִמְרוּרִים רָחֵל מְבַכָּה עַל-בְּנֵיהָ מֵאֲנָה לְהַצְחֵם עַל-בְּנֵיהָ כִּי אֵינְנִי: (טו) כֹּה אָמַר ה' מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבְּכִי וְעֵינֶיךָ מִדַּמְעָה פִּי יֵשׁ שֹׁכֵר לְפַעֲלֹתַי נְאֻם-ה' וְשָׁבוּ מֵאָרֶץ אוֹיֵב: (טז) וַיִּשְׁתַּקְּנָה לְאַחֲרִיתָהּ נְאֻם-ה' וְשָׁבוּ בָנִים לְגִבּוֹלָם:

